

Remissyttrande SOU 2018:37

Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld

Sammanfattande kommentar:

MÄN är en ideell, feministisk organisation som startade 1993 för att engagera män mot mäns våld mot kvinnor. Vi arbetar med att förändra destruktiva normer kring maskulinitet för att mäns våld ska minska. Vår vision är en jämställd värld utan våld. Vi verkar på lokal nivå genom våra aktivister och lokalgrupper, nationellt genom vårt rikskansli och internationellt med partners över hela världen. Vi ser att mäns våld både orsakar - och orsakas av - ett ojämnt samhälle där män har mer makt och privilegier. Vi bedriver därför allt vårt arbete utifrån ett feministiskt perspektiv och i nära samverkan med kvinnorörelsen, vars kunskaper är avgörande i arbetet med pojkar och män. Vi vill inte lyfta frågan om pojkar och män på bekostnad av kvinnorörelsen, utan tvärtom för att stärka den

MÄN anser att det är mycket viktigt att arbetet med män som utsätter närstående kvinnor och barn för våld börjar utvecklas och struktureras och välkomnar därför Utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld. För det första vill vi upprepa detta från utredningen: "Utgångspunkten för att bekämpa mäns våld mot kvinnor ska givetvis vara att den som begår brott lagförs och straffas. Den som slår gör ett val och får ta konsekvenserna av det." För att vi ska få ett slut på våldet, för att män ska sluta bruka våld mot sina närstående så måste vi arbeta på flera fronter samtidigt. Det är nödvändigt med ett brett våldsförebyggande arbete med unga killar och män där frågor om makt och maskulinitetsnormer är en viktig del. Vi ser också att samhället behöver kunna sätta in kvalificerade insatser till de våldsamma män som söker hjälp.

Viktigt att påpeka är att arbetet med insatser för våldsamma män givetvis inte får göras på bekostnad av det livsviktiga stödet till kvinnojourerna, eller andra stödsinsatser till dem som drabbas av mäns våld. Risken för detta kan aldrig överskattas. Insatser för våldsamma män behöver därför vara ett samordnat komplement till stödet till de våldsutsatta. Insatser för våldsamma män skall bidra till minskning av förekomsten av mäns våld och måste alltid ha kvinnors säkerhet i centrum.

MÄN vill särskilt lyfta

- Behovet av att ha de utsattas säkerhet i centrum
- Vikten av att insatser för förövare bygger på en förståelse av makt och kön
- Behovet av utveckling av kunskap och kvalitetssäkring samt ett kunskapscentrum för att bära det
- Vikten av språkbruket

Nedan följer MÄNs synpunkter på utredningens förslag. MÄN ser kvinnojourerna som de viktigaste experterna på de våldsutsattas situation och ser deras perspektiv och kunskaper som centrala i återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld. Som framgår delar vi många av de synpunkter som de ger i sina remissvar.

14.1.1 Ansvar för insatser till personer som utsätter närstående för våld ska framgå av socialtjänstlagen

MÄN tänker i enlighet med det Unizon skriver i sitt remissvar: vi lyfta fram risker med förslaget att socialnämndens ansvar för insatser till personer som utsätter närstående för våld ska regleras i 5 kap 11 §. Paragrafen syftar till brottsoffer, vilket en person som utövar våld mot närstående inte är. Om stöd till

våldsutövare ska regleras i 5 kap 11 § SoL finns det risk att stödet till våldsutsatta och barn som upplevt våld prioriteras ännu lägre än det redan gör i praktiken idag. Vi håller med utredningen om behovet av att tydliggöra kommunernas ansvar för att ge beteendeförändrande insatser till våldsutövare. Det får dock under inga omständigheter ske på bekostnad av brottsoffer.^[1]^[SEP]

14.2 Samordnade insatser^[1]^[SEP]

I likhet med Unizon håller MÄN med utredningen om att samhällets olika aktörer behöver ta större ansvar och samordna sig bättre för att motverka mäns våld mot närstående, men vi står också bakom det Unizon skriver i sitt remissvar då de: ifrågasätter om utredningens förslag om samordnad individuell plan, SIP, kommer ha önskad effekt så länge förövarens samtycke krävs för att SIP skall kunna användas. Vi tror att skarpare lagförslag på krav om samverkan behövs samt att en tydlig huvudman som ansvarar för samplaneringen krävs.

14.3 Boende för våldsutövare

I likhet med Unizon och Roks ser MÄN det som ett viktigt mål att förövaren skall flyttas från hemmet och inte de våldsutsatta, men precis som utredningen tar upp finns det idag ingen lagstiftning som gör förslaget genomförbart.

MÄN håller med om det Unizon skriver i sitt remissvar: frågan om tillfälliga boenden för män som utsätter närstående för våld måste kompletteras med fler lagförslag som garanterar våldsutsattas trygghet och säkerhet, till exempel att utöka användandet av kontaktförbud i det egna hemmet och bättre uppföljning av socialtjänst, polis och frivård. Det går idag inte att säkerställa att utfallet inte kommer bli på bekostnad av insatser – och säkerheten - för våldsutsatta kvinnor och barn.

14.4 Centrum för samordning och kunskapsutveckling kring förändringsarbete med våldsutövare ska inrättas hos Socialstyrelsen.

MÄN välkomnar förslaget om ett nationellt kunskapscentrum för arbetet med våldsutövare, likt Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) och Barnafrid. Det är mycket viktigt att det tas ett nationellt grepp för återfallsförebyggande arbete för att minska mäns våld mot kvinnor i nära relation. Vi håller med utredningen om att Sverige ligger långt efter i internationell jämförelse och att de exempel som finns i Sverige har vuxit fram utan central styrning. Kvinnojourrörelsens livsviktiga arbete har fokus på att skydda och stötta kvinnor och barn även om majoriteten av jourerna även arbetar med att förebygga mäns våld i den utsträckning det är möjligt. MÄN samarbetar med kvinnojourrörelsen i det förebyggande arbetet och lär mycket från dem och tillsammans med dem. Vi påbörjar nu även ett arbete för att utveckla återfallsförebyggande insatser för unga förövare. Det blir då tydligt att forskning och evidensbaserade utvärderingar om beteendeförändrande metoder för arbete med våldsutövare saknas idag, vilket gör att ett kunskapscentrum kopplat till ett universitet är mycket önskvärt.^[1]^[SEP]

Ett sådant centrum måste ha stor kunskap om mäns våld mot kvinnor och säkerställa att insatser utgår från de våldsutsattas perspektiv och säkerhet. Vi ifrågasätter om Socialstyrelsen är rätt myndighet för detta uppdrag. För att säkra att kunskaperna om de våldsutsattas perspektiv och de våldsutsattas säkerhet står i centrum anser MÄN, i likhet med Unizon, att det istället skulle vara bättre att placera ett sådant centrum tillsammans med NCK alternativt ge NCK ett utökat uppdrag, alternativt på Jämställdhetsmyndigheten och knyta detta till Göteborgs Universitet. Rättsväsendet måste också samverka med Centret då våld är brottsliga handlingar.

14.4.2 Uppdrag för centrum för samordning och kunskapsutveckling samt andra aktörers roller^[1]^[SEP]

Den myndighet som kommer bli huvudman för eventuellt kunskapscentrum bör få i uppdrag att se till att samordning och kunskapsutbyte sker mellan aktörer som arbetar med våldsutsatta kvinnor och barn och de aktörer som kommer att arbeta med våldsutövare. Detta krävs för att allt arbete som rör män som utsätter närstående för våld skall kunna göras i enlighet med Istanbulkonventionen, som tydliggör att det måste ha sin utgångspunkt i de våldsutsattas situation och säkerhet.

MÄN vill understryka vikten av att civilsamhället – och i synnerhet kvinnojourerna - blir delaktiga i ett sådant

utbyte då de bär mer än 40 års erfarenhet av arbete med våldsutsatta kvinnor och barn.

MÄN välkomnar utredningens förslag att utveckla specialiserade mottagningar för personer som utsätter närstående för våld. Sverige är i stort behov av att utveckla sådana insatser och vi vill igen understryka att de behöver utvecklas på ett sätt som har de våldsutsattas situation och säkerhet i centrum.

Vi ifrågasätter dock utredningens ställningstagande om att mottagningar med fördel kan bedriva verksamhet för såväl våldsutövare som våldsutsatta kvinnor och barn. Det finns goda exempel där detta fungerat och utredningen nämner ett sådant. Men det finns också gott om exempel i Sverige och internationellt på när det inte fungerar och att det finns risk för att förövarens perspektiv prioriteras och den våldsutsattas säkerhet äventyras när de kommer till samma mottagning. Vi förespråkar istället vidareutveckling av modeller i stil med Wienmodellen, som nämns i utredningen, där samordnat och strukturerat samarbete görs mellan dem som arbetar med våldsutsatta och dem som arbetar med förövare, så att det alltid finns några som har den våldsutsatta i fokus. Det är av avgörande betydelse att allt arbete med våldsutövare har sin utgångspunkt i de våldsutsattas situation och säkerhet, i enlighet med Istanbulkonventionen.

Eftersom de återfallsförebyggande åtgärder utredningen föreslår är frivilliga kommer de rikta sig till en liten grupp av de våldsanvändande männen. Därför vill MÄN lyfta betydelsen av att ett kunskapscenter även bidrar till och samordnar aktörer, kunskap och arbete med primärpreventiva insatser för att förebygga grundfaktorer som bidrar till att pojkar växer upp och blir män som använder våld mot närstående.

I intervjuerna från utredningen framkommer att männens våld har starka kopplingar till känslor av makt och kontroll. MÄN håller med Roks om det de skriver i sitt remissvar: att de ser detta som en del i ett större och djupare mönster i samhället – normer och strukturer – som uttrycker och påverkar processer för hur kön skapas. Trots detta saknas åtgärder i utredningen som riktar sig mot dylika, mer djupgående, förhållanden.

MÄN liksom Roks hade velat se ett äkta förebyggande förslag där det handlar om att bryta machokultur, normer och maktstrukturer i samhället.

Utredningen tematiserar inte heller hur vi på samhälls nivå ska skapa positiva attityder till ett samhälle utan våld.

MÄN liksom Roks önskar därför att samhället ser- och att utredningen hade sett – ett samband mellan kön och våld. Ser vi inte sambandet så kan vi inte heller åtgärda det. Därför bör det ingå i ett kunskapscenters uppdrag.

Som Roks skriver i sitt remissvar: Mäns våld mot kvinnor är omfattande men är paradoxalt nog –eller just därför! – svårt att se.

Språkbruk är därför centralt för att inte osynliggöra mäns våld. Roks vill förtydliga att det handlar om mäns våld mot kvinnor och att andra definitioner är missvisande. MÄN håller med om detta.

Utredningen har flera hänvisningar till våldet. Mestadels använder utredningen definitionen ”personer som utövar våld mot närstående”. Andra definitioner som används är bland annat ”våldet mot kvinnor i nära relation”, ”partnervåld” och ”relationsvåld”. Roks med alla kvinno- och tjejjourers erfarenhet anser det högst problematiskt att försöka definiera ”våldsutövarna” som en speciell grupp män. Roks, som vet att våldet är utbrett, omfattande och komplext, efterlyser en sammanhållen våldsförståelse där våldets roll i skapandet och upprätthållandet av en ojämlik könsrelation synliggörs och där män som slår inte förstås som psykiskt sjuka eller avvikande.

De män som utredningen talar om har begått brottsliga handlingar och för att inte ytterligare bidra till att våldshandlingar mot kvinnor och barn legitimeras bör detta fokus hållas levande i språkbruket, vilket bör vara centralt i ett ev. kunskapscenters uppdrag, för att kunna leva upp till Istanbulkonventionens krav på att ha den våldsutsattas situation och säkerhet i fokus.

14.5 Sekretess och informationsutbyte

MÄN hävdar liksom Unizon att den enskildes rätt till integritet är sekundär jämfört med skyddet till den som riskerar att bli utsatt för våld som alltid måste prioriteras högst. Vi är därför positiva till en sekretessbrytande bestämmelse. Men för att den skall uppnå sitt syfte behöver centrala samhällsaktörer, tex hälso och sjukvård,

konsekvent fråga om våld för att upptäcka det.

14.6 En mer aktiv roll och utökad samverkan mellan Polismyndigheten och andra myndigheter^[1]

MÄN ser positivt på utredningens förslag om att Polismyndigheten får i uppdrag att förbättra rutiner för underrättelse till socialtjänst om en person har behov av insatser. Med tanke på problemets omfattning och allvar finns dock betydligt mer som polismyndigheten kan och behöver göra när det gäller män som utsätter närstående för våld. MÄN i likhet med Unizon ser behovet av att Polismyndigheten tillsammans med övriga i rättskedjan tar ett helhetsgrepp kring denna fråga på samma sätt som nu görs med organiserad brottslighet.

Anna Lindqvist

Vidar Vetterfalk

Verksamhetsledare

Psykolog och internationell projektledare